

Sygn. akt

ODPIS

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie II Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Wolski

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa

A R

przeciwko

M R

o rozwód

w przedmiocie wniosku kuratora o przyznanie wynagrodzenia i zwrotu części

opłaty od pozwu

postanawia:

przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytania prawne, czy:

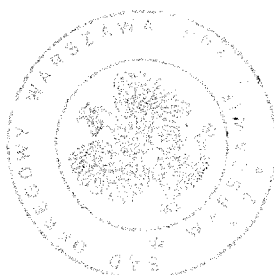
1. art. 79 ust. 1 pkt. 3 lit. b) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje zwrotu połowy opłaty od pozwu o rozwód w razie orzeczenia rozvodu na zgodny wniosek stron z winy pozwanego, jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2. art. 9 pkt. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
3. art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 146 z 2009 r., poz. 1188 ze zm.) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
4. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) jest zgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
5. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1476) jest zgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

a ewentualnie – na wypadek stwierdzenia braku formalnych podstaw do udzielenia odpowiedzi na to pytania prawne zawarte w pkt. 1, 4 i 5 postanowienia – czy:

6. czy art. 3 w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) w zakresie, w jakim wykracza poza obowiązek wykazania przez sąd, iż akt normatywny poddany konstytucyjnej kontroli stanowi podstawę rozstrzygnięcia sprawy, jest zgodny z art. 193 w zw. z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

7. § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
8. § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1476) jest zgodny z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?

Na oryginale właściwe podpisy
Za zgodność stwierdzam
Sekretarz Sądu
Protokolancki Biurowy
Justyna Kawalik

Sygn. akt

UZASADNIENIE

I. Stan faktyczny sprawy.

1. A R wytoczyła powództwo przeciwko M R o rozwód.

2. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie postanowieniem z dnia listopada 2012 r. ustanowił kuratora procesowego dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego.

3. Na rozprawie w dniu lutego 2013 r. kurator wniósł o przyznanie na jego rzecz wynagrodzenia.

4. Wyrokiem z dnia lutego 2013 r. Sąd uwzględnił powództwo o rozwód z winy pozwanego oraz orzekł o władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron, zasadach kontaktów ojca z dzieckiem, wysokości alimentów i kosztach procesu.

II. Zagadnienia konstytucyjne.

1. Na wstępie konieczne jest wyjaśnienie podstawowych zagadnień związanych z wydaniem rozstrzygnięć dotyczących kosztów sądowych, a ściśle - zwrotu tych kosztów w sprawie o rozwód, a także wynagrodzenia kuratora. Celowość przedstawienia przez Sąd pytający dodatkowych informacji, które nie zostały ujęte w poprzednio wydanych postanowieniach zawierających pytania prawne dotyczące przepisów odnoszących się do wynagrodzenia kuratora i zwrotu opłaty od pozwu, wynika z analizy uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 listopada 2013 r. (P 23/13) i uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z

dnia 14 stycznia 2014 r. (P 12/12) W wymienionych uzasadnieniach zostały przedstawione stanowiska co do niezaimstnienia przesłanki funkcjonalnej, które zostały oparte na całkowicie błędnych podstawach. Stąd celowe jest zwrócenie uwagi Trybunałowi Konstytucyjnemu na pewne elementarne kwestie.

1.1. Ze stanowiska Trybunału Konstytucyjnego zawartego w pkt. III.2.1. uzasadnienia postanowienia z dnia 14 stycznia 2014 r. (P 12/12), wynika niedopuszczalność wystąpienia z pytaniem prawnym dotyczącym przepisów odnoszących się do wynagrodzenia kuratora w sytuacji, gdy sąd nie orzekł o tym wynagrodzeniu w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, a kurator nie wystąpił o uzupełnienie wyroku.

1.2. Wyjaśniając poruszone zagadnienie stronom postępowania, a przede wszystkim Trybunałowi Konstytucyjnemu, należy wskazać, iż ocena zasadności wniosku kuratora co do przyznania wynagrodzenia podlega kognicji sądu prowadzącego postępowanie, a nie Trybunału Konstytucyjnego, którego domeną jest kontrola hierarchicznej zgodności norm. Zatem zastosowanie przepisów pozostających w związku z daną sprawą, w tym przepisów prawa, które nie są przedmiotem oceny w postępowaniu zainicjowanym pytaniem prawnym, należy do właściwego sądu. Stąd ostateczne ustalenie czy wniosek kuratora podlega uwzględnieniu, czy też oddaleniu, i w oparciu o jakie przesłanki, należy do sądu pytającego, a nie Trybunału Konstytucyjnego. Niezależnie od tego dodać należy, iż stanowiska zaprezentowane przez Ministra Sprawiedliwości i Sejm w sprawie P 12/12 co do konieczności umorzenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie, w której pytanie prawne nie zostało

poprzedzone wnioskiem kuratora o uzupełnienie wyroku, nie zostały oparte o obowiązujące przepisy, to jest to jest normy odnoszące się do koniecznych i dopuszczalnych rozstrzygnięć, które zawarte są w orzeczeniu kończącym postępowanie sądowe. Otóż wystąpienie przez kuratora z wnioskiem o przyznanie wynagrodzenia nie oznacza, iż rozstrzygnięcie co tego wniosku powinno być, czy też może być, zawarte w wyroku (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1970, II CZ 32/90; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., II PZ 37/10). Jeżeli zatem kurator wystąpił z wnioskiem o przyznanie wynagrodzenia, to oznacza, iż sąd obowiązany jest wydać postanowienie odnoszące się do tego wniosku, ale całkowicie błędne jest oczekiwanie, aby rozstrzygnięcie co do tego wniosku zostało zawarte w wyroku, a w konsekwencji nieuzasadnione jest doszukiwanie się potrzeby wystąpienia przez kuratora, po wydaniu wyroku, z wnioskiem o uzupełnienie tego orzeczenia. Na koniec rozważań dotyczących tej kwestii dodać należy, dla potrzeb sprawy dotyczącej przedmiotowego pytania prawnego, iż w sytuacji wystąpienia przez kuratora o uzupełnienie wyroku, konieczne wydaje się oddalenie takiego wniosku, co nie oznacza, iż sąd nie jest obowiązany odnieść się do wniosku kuratora złożonego przed ogłoszeniem wyroku, skoro wniosek taki nie został rozpoznany.

1.3. Podsumowując, w sprawie, w której skierowano pytanie prawne nadal wymagane jest rozpoznanie wniosku kuratora o przyznanie wynagrodzenia, co oznacza, iż spełnione zostały warunki do poddania konstytucyjnej kontroli przepisów odnoszących się aktualnie do wynagrodzenia kuratora, a więc przepisów wymienionych w pkt. 2-5 i 7-8

postanowienia.

1.4. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 12 listopada 2013 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził między innymi:

„W sprawie, w związku z którą sformułowane zostało pytanie prawne, sąd rozstrzygnął o kosztach procesu w punkcie szóstym wyroku z lutego 2013 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Z akt sprawy wynika, że strony nie wniosły apelacji od wyroku ani zażalenia na postanowienie w sprawie kosztów. Jedynie z wnioskiem o uzupełnienie wyroku w zakresie kosztów, to jest o przyznanie wynagrodzenia, wystąpił kurator zastępujący pozwanego, ale ta kwestia nie ma związku z pytaniem prawnym. Pytający sąd nie ma zatem możliwości orzeczenia na tym etapie o zwrocie stronie połowy opłaty od pozwu, gdyż kwestia zwrotu kosztów procesu (które to pojęcie obejmuje także koszty sądowe, czyli między innymi opłaty, w tym opłatę od pozwu) została już prawomocnie rozstrzygnięta przez pytający sąd w wyroku z lutego 2013 r. Jedyne przepisy, które przewidują możliwość orzekania o kosztach sądowych po uprawomocnieniu się orzeczenia, to jest art. 108¹ k.p.c., nie ma w sprawie zastosowania, gdyż nie dotyczy zwrotu z urzędu opłaty na podstawie art. 79 u.k.s.c.”

1.5. Powyżej przedstawione stanowisko legło u podstaw uznania przez Trybunał Konstytucyjny, iż pytanie prawne nie spełnia przesłanki funkcjonalnej, co stanowiło podstawę umorzenia postępowania na podstawie art. 39 ust. 1 pkt. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

1.6. Odnosząc się do poruszonego przez Trybunał Konstytucyjny zagadnienia Sąd pytający zwraca uwagę, iż art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w sposób jednoznaczny stanowi:

Sąd z urzędu zwraca stronie: połowę uiszczonej opłaty od pozwu o rozwód lub separację w razie orzeczenia rozwodu lub separacji na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie - po uprawomocnieniu się wyroku z zastrzeżeniem art. 26 ust. 2 (podkreślenia Sądu pytającego)

1.7. Jeżeli zatem, sąd z urzędu jest obowiązany dokonać zwrotu opłaty od pozwu po uprawomocnieniu się wyroku, to wydaje się, iż oczywiste jest, że konieczność zwrotu części opłaty od pozwu nastąpi, na gruncie obowiązującego prawa, przy spełnieniu dwóch ustawowych przesłanek. Pierwsza, to przedstawienie przez strony zgodnych wniosków co do orzeczenia rozwodu bez orzekania o winie. Druga – uprawomocnienie się wyroku wydanego w sprawie o rozwód. Jeżeli zatem drugą konieczną przesłanką jest uprawomocnienie się wyroku rozwodowego, to nie można oczekiwać, aby postanowienie o zwrocie opłaty zostało zawarte w wyroku, skoro orzeczenie to w chwili jego wydania nie staje się prawomocne. Nie jest przy tym konieczne wystąpienie przez którąkolwiek ze stron postępowania z wnioskiem o dokonanie zwrotu opłaty, gdyż sąd proceduje w tym zakresie z urzędu. Powyższe oznacza, iż Trybunał Konstytucyjny przedstawił w uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 listopada 2013 r. stanowisko, które nie uwzględnia stanu obowiązującego prawa.

1.8. Podsumowując, Sąd pytający kwestionuje zgodność z Konstytucją istniejącego pominięcia ustawowego, to jest nieuwzględnienie w art. 79 ust. 1

pkt 3 lit. b ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych konieczności zwrotu połowy opłaty od pozwu w sprawie, w której strony wniosły zgodnie o orzeczenie rozwodu z winy strony pozwanej. Fakt wydania wyroku i niewystąpienie przez żadną ze stron o uzupełnienie wyroku nie jest okolicznością, która pozbawia strony możliwości skorzystania z dobrodziejstwa zwrotu części opłaty od pozwu, skoro postanowienie Sądu w tym przedmiocie nie mogło być w ogóle zawarte w wyroku i może być nadal wydane, gdyż wyrok stał się prawomocny, a strony przedstawiły w sprawie zgodne stanowiska co do przedmiotu sprawy. Niedokonanie zwrotu części opłaty wynika zatem jedynie z istniejącego pominięcia, które nie znajduje żadnego oparcia w Konstytucji, co zostanie wykazane w dalszej części uzasadnienia.

1.9. Wbrew stanowiskom Trybunału Konstytucyjnego przedstawionym w postanowieniach z dnia 12 listopada 2013 r. i 14 stycznia 2014 r. – zaistniały zatem wymagane art. 193 Konstytucji przesłanki do skutecznego wystąpienia z pytaniem prawnym odnoszącym się do zaskarżonych aktów prawnych.

2. Przechodząc do uzasadnienia pytania prawnego ujętego w pkt. 1 postanowienia, Sąd pytający wskazuje, iż z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie wynika możliwość zwrotu połowy opłaty od pozwu w sprawie, w której strony przedstawiły zgodne stanowiska co do ustalenia winy za rozkład pożycia, a wydany w sprawie wyrok stał się prawomocny. Ustawa ogranicza bowiem możliwość zwrotu części opłaty do spraw, w których strony zgodnie wystąpiły o orzeczenie rozwodu bez orzekania o winie. Funkcjonujące pominięcie nie tylko nie znajduje jakiegokolwiek racjonalnego uzasadnienia, ale przede wszystkim – co

istotne z uwagi na przedstawione pytanie prawne – prowadzi do obowiązywania niesprawiedliwie ukształtowanej procedury sądowej i dyskryminacji stron formułujących w sprawie zgodne stanowiska.

2.1. Na gruncie obowiązującego prawa zaistnieją podstawy do zwrotu połowy opłaty od pozwu także wówczas, gdy strony wystąpiły zgodnie o orzeczenie rozwodu bez orzekania o winie, ale postępowanie w sprawie było długotrwałe z uwagi na spór pomiędzy stronami co do pozostałych kwestii wymagających rozstrzygnięcia w wyroku rozwodowym, to jest przykładowo: władzy rodzicielskiej, ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, zakresu obowiązku alimentacyjnego. Obowiązek zwrotu połowy opłaty dotyczyć będzie także spraw, w których początkowo strony wnosiły o ustalenie winy za rozkład pożycia, ale następnie - nawet po wielu latach prowadzonego procesu – zmieniły prezentowane pierwotnie stanowiska występując ostatecznie o pominięcie przez sąd kwestii winy.

2.2. Wydaje się, że intencją ustawodawcy było wprowadzenie do ustawy o kosztach sądowych przepisu stwarzającego dobrodziejstwo zwrotu połowy opłaty od pozwu w sprawach o rozwód, w których strony - poprzez przedstawienie zgodnych stanowisk co do winy za rozkład pożycia - powodują skrócenie czasu postępowania sądowego. Intencja ta nie została jednak w pełni zrealizowana, skoro uprawnienie do zwrotu opłaty nie dotyczy wszystkich spraw, w których strony przedstawiły zgodne stanowiska co do winy za rozkład pożycia. Powtórzyć zatem należy, iż nie sposób dostrzec jakiegokolwiek uzasadnienia dla istnienia dyskryminującego pominięcia ustawowego, które prowadzi do pozbawienia stron postępowania w sprawie o rozwód, w której zostały przedstawione zgodne stanowiska dotyczące

ustalenia winy za rozkład pożycia, możliwości pomniejszenia wysokości ostatecznie poniesionych kosztów sądowych. Także bowiem w takiej sprawie - odpowiednio jak zwykle w sprawie, której strony zgodnie wystąpiły o orzeczenie rozwodu bez orzekania o winie - przedstawienie przez strony zgodnego stanowiska skutkować będzie ograniczeniem zakresu czynności sądowych poprzedzających wydanie wyroku, a więc spowoduje co do zasady skrócenie czasu trwania całego postępowania i ograniczenie wydatków ponoszonych przez Skarb Państwa w związku z czynnościami podejmowanymi w sprawie.

2.3. Przepis art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie przewiduje zatem obowiązku zwrotu połowy opłaty od pozwu w sprawie, w której wydane orzeczenie uwzględnia zgodne wnioski stron o orzeczenie rozwodu z winy strony pozwanej. W ocenie Sądu pytającego funkcjonujące pominięcie ustawowe uchybia sprawiedliwości proceduralnej chronionej art. 45 ust. 1 Konstytucji, a istniejące w tym zakresie wyłączenie nie ma uzasadnienia w postanowieniach art. 31 ust. 3 Konstytucji. Niezrozumiałe jest ograniczenie zwrotu części opłaty od pozwu jedynie do przypadku orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek strony bez orzekania o winie i wykluczenie takiego uprawnienia w innych postępowaniach, w których stanowisko stron będzie zgodne, ale w innym sposób, niż aktualnie wymagany przez ustawę. Obowiązująca regulacja dotycząca zwrotu części opłaty w sytuacji orzeczenia rozwodu na zgodny wniosek stron bez orzekania o winie służy niewątpliwie interesom stron postępowania, ale leży też w interesie wymiaru sprawiedliwości. W analogiczny sposób należałoby ocenić i potraktować każdą sytuację przedstawienia przez strony zgodnych

stanowisk co do orzeczenia rozwodu w zakresie winy za rozkład pożycia. Powtórzyć zatem należy, iż a istniejące w tym zakresie zróżnicowanie ma dyskryminujący charakter i podważa prawo do ukształtowania sprawiedliwej procedury sądowej (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 2013 r., SK 30/09).

3. Uzasadniając pytania zawarte w pkt. 2-5 i 7-8 postanowienia, Sąd pytający wyjaśnia, iż w aktualnym stanie prawnym przyznanie wynagrodzenia na rzecz ustanowionego przez sąd kuratora procesowego następuje między innymi w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1476, dalej: rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia kuratorów). Oznacza to, z uwagi na odesłanie zastosowane w § 1 ust. 1 tego rozporządzenia, iż pytanie prawne dotyczące hierarchicznej zgodności norm dopuszczalne jest nie tylko w odniesieniu do rozporządzenia w sprawie wynagrodzenia kuratorów, ale także rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461, dalej: rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie). W konsekwencji zachodzą także podstawy do zakwestionowania zgodności z Konstytucją przepisów delegacyjnych stanowiących podstawę do wydania wymienionych rozporządzeń, a więc art. 9 pkt. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm., dalej: ustawa

o kosztach sądowych) i art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 146 z 2009 r., poz. 1188 ze zm., dalej: ustawa Prawo o adwokaturze).

3.1. Przepisy art. 16 ust. 2 i 3 ustawy Prawo o adwokaturze i art. 9 pkt. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, są niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

3.2. Artykuł. 16 ust. 2 i 3 ustawy Prawo o adwokaturze stanowi:

Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawilnością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy adwokata.

Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej i Krajowej Rady Radców Prawnych, określi, w drodze rozporządzenia, stawki minimalne za czynności adwokackie, o których mowa w ust. 1, mając na względzie rodzaj i zawilność sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata.

3.3. Sąd stwierdza, że wytyczne dotyczące określenia wysokości stawek minimalnych zawarte w obowiązującym przepisie, nie spełniają warunku szczególności wymaganego art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wytyczne ujęte w art. 16 ust. 3 ustawy Prawo o adwokaturze nakładają obowiązek

uwzględnienia rodzaju i zawichości sprawy oraz wymaganego nakładu pracy adwokata. Wymienione pojęcia mają charakter wyjątkowo ogólnikowy, a usunięcie którejkolwiek z wytycznych nie wprowadziłoby w istocie jakiegokolwiek merytorycznej, istotnej zmiany. Można bowiem stwierdzić, iż tak określone wytyczne mogłyby się w istocie sprowadzać do konieczności uwzględnienia rodzaju sprawy, gdyż zawichość sprawy jest konsekwencją rodzaju sprawy, a od rodzaju sprawy uzależniony jest także wymagany nakład pracy. Można byłoby zamiennie pozostawić wyłącznie potrzebę uwzględnienia zawichości sprawy, gdyż ta niewątpliwie wypływa z rodzaju sprawy i wiąże się z odpowiednim nakładem pracy adwokata. W końcu wytyczne mogłyby nakładać obowiązek uwzględnienia wymaganego nakładu pracy pełnomocnika, bo ten bez wątpienia jest konsekwencją rodzaju i zawichości sprawy. Ustawodawca użył zatem trzech wytycznych, przy czym wykładnia każdej z wytycznych nie wprowadza żadnych dodatkowych, weryfikowalnych warunków. Jakakolwiek dowolna zmiana obowiązujących stawek, w tym stawki znajdującej zastosowanie w przedmiotowej sprawie, nie doprowadzi do sprzeczności tego rodzaju stawki, normy określającej tę stawkę, z obowiązującymi wytycznymi. Przykładowo zatem zastąpienie kwoty 360 złotych ujętej w § 7 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie kwotą 36 złotych lub 3600 złotych, czy też 36.000 złotych, nie skutkuje sprzecznością którejkolwiek z tych stawek wynagrodzenia z aktualnie obowiązującymi wytycznymi. Jeżeli zatem hipotetyczne 10.000. zwiększenie lub zmniejszenie stawki wynagrodzenia, a więc o 1.000.000%, nie doprowadza do sprzeczności każdej z granicznych (skrajnych) stawek z obowiązującymi wytycznymi, to niewątpliwie taki wynik

przeprowadzonego testu potwierdza ogólnikowy charakter wytycznych. Oznacza to, iż Minister Sprawiedliwości nie korzystał przy wydaniu rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie z marginesu swobody legislacyjnej, który powinien towarzyszyć stanowieniu aktów prawa wykonawczego, ale z pełnej normatywnej dowolności, co nie znajduje oparcia w obowiązującej Konstytucji.

3.4. Potwierdzenie zarzutu dotyczącego niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji delegacji odnoszącej się do stawek minimalnych skutkuje, z uwagi na istniejące powiązanie, niezgodnością z Konstytucją także przepisu upoważniającego dotyczącego bezpośrednio kosztów zastępstwa przed organami wymiaru sprawiedliwości, a więc upoważnienia ujętego w art. 16 ust. 2 ustawy Prawo o adwokaturze. Niezależnie od tego dostrzec należy, iż także w tym przepisie powtórzone zostały te same ogólnikowe wytyczne zastosowane do stawek minimalnych. Z tych też powodów niezgodność art. 16 ust. 2 ustawy Prawo o adwokaturze wynika nie tylko z wadliwości upoważnienia zawartego w art. 16 ust. 3 ustawy Prawo o adwokaturze, ale także bezpośrednio brzmienia tego upoważnienia.

3.5. Artykuł 9 pkt 3 ustawy o kosztach sądowych, stanowi:

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia: wysokość wynagrodzenia i zwrot wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie, mając na względzie rodzaj sprawy, stopień jej zawiłości i nakład pracy kuratorów.

3.6. Z uwagi na zbieżność wytycznych ujętych w art. 9 pkt. 3 ustawy o kosztach sądowych z wytycznymi zawartymi w art. 16 ust. 2 i 3 ustawy

Prawo o adwokaturze, uznać należy, iż także w odniesieniu do wytycznych zawartych w przepisie ustawy o kosztach sądowych, staną się zasadne zarzuty sformułowane w pkt. 3.3. uzasadnienia.

3.7. Rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie i rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia kuratorów, są niezgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji.

3.8. Niezgodność rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie z art. 92 ust. 1 Konstytucji wynika z faktu wydania tego aktu na podstawie blankietowego upoważnienia, a ściśle na podstawie wytycznych nie spełniających konstytucyjnych kryteriów. Nadto rozporządzenie uchybia art. 2 Konstytucji, co jest konsekwencją nie tylko skali naruszeń dyspozycji art. 92 ust. 1 Konstytucji, ale także uchybienia zasadom dotyczącym należytego stanowienia prawa. Minister Sprawiedliwości uchybił bowiem § 119 Zasad techniki prawodawczej i nie zachował przy tym spójności między tytułami poszczególnych rozdziałów i przedmiotem zawartej w nich regulacji. Stąd nie można z całą pewnością stwierdzić, których zakresów (upoważnień) dotyczą poszczególne przepisy.

3.9. Rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia kuratora jest niezgodne z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji, skoro zawarto w nim odesłanie do przepisów rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie, a rozporządzenie to i przepisy delegacyjne stanowiące podstawę do jego wydania, uchybiają art. 2 lub art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wadliwość ta została pogłębiona przez blankietowość upoważnienia stanowiącego bezpośrednią podstawę do wydania rozporządzenia w sprawie wynagrodzenia kuratorów, to jest upoważnienia ujętego w art. 9 pkt. 3 ustawy o kosztach sądowych.

Nadto rozporządzenie wydane na podstawie tego przepisu nie wykonuje delegacji, skoro nie zawiera oczekiwanych przez ustawodawcę wysokości wynagrodzenia w poszczególnych sprawach. Nie ulega wątpliwości, iż ustawodawca zakładał potrzebę ustalenia stawek wynagrodzenia kuratorów w rozporządzeniu wykonawczym bez posłużenia się techniką legislacyjną wykorzystaną w § 1 ust. 1 rozporządzenia, gdyż w przeciwnym wypadku tego rodzaju odesłanie zostałoby niewątpliwie zawarte bezpośrednio w ustawie o kosztach sądowych. Ustawa ta zawiera szereg przepisów szczegółowych dotyczących podobnych materii i uznanie przez ustawodawcę za wystarczające i właściwe posłużenie się odesłaniem wykorzystanym ostatecznie przez Ministra Sprawiedliwości znalazłoby swój wyraz w przepisach ustawy, zapewne w Tytule III. Dziale 2. ustawy.

3.10. Rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia kuratorów przewiduje, iż wynagrodzenie nie może przekraczać stawki minimalnego wynagrodzenia adwokata. Oznacza to, odnosząc tę regulację do przedmiotowej sprawy, iż wynagrodzenie kuratora w sprawie o rozwód nie może przekraczać kwoty 360 zł. Rozporządzenie nie określa zatem stawki wynagrodzenia, ale jedynie zakresy w ramach których to sąd ma ustalić wysokość wynagrodzenia. Rozporządzenie nie określa przy tym dolnej stawki wynagrodzenia, co oznacza, iż wynagrodzenie może być ustalone na gruncie obowiązującego prawa w dowolnej wysokości w zakresie od 1 zł do 360 zł. Taki sposób ustalenia wysokości wynagrodzenia kuratora, oznacza w istocie nieustalenie tego wynagrodzenia. Wprowadzenie do obrotu prawnego rozwiązania, które nie gwarantuje jakiegokolwiek pewności co do wysokości wynagrodzenia

możliwego do uzyskania przez kuratora, niewątpliwie nie jest wyrazem należytego stanowienia prawa.

3.11. Pytania sformułowane w pkt. 7-8 postanowienia mają charakter pytań ewentualnych, które staną się aktualne w sytuacji odstąpienia przez Trybunał Konstytucyjny od poglądu prawnego zawartego w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 maja 2002 r., (P 1/01), a więc stanowiska co do skuteczności (dopuszczalności) wystąpienia przez sąd pytający z pytaniem prawnym dotyczącym rozporządzenia wykonawczego, a nie wyłącznie poszczególnych przepisów w nim zawartych.

3.12. Zakładając zatem możliwość odstąpienia przez Trybunał Konstytucyjny od przywołanego poglądu prawnego Sąd zarzuca nadto, iż § 7 ust. 1 pkt 1, rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji, gdyż wydanie tego przepisu nastąpiło w oparciu o blankietowe upoważnienia, co zostało umówione w pkt. 3.3. uzasadnienia.

3.13. Niezgodność § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie wynagrodzenia kuratorów z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji wynika z okoliczności przedstawionych w pkt. 3.9. uzasadnienia.

3.14. Przepisy rozporządzeń wymienionych w pkt. 2 postanowienia znajdą zastosowanie w przedmiotowej, co czyni dopuszczalnym wystąpienie z pytaniem prawnym dotyczącym zarówno obowiązujących przepisów upoważniających, jak i rozporządzeń wydanych na ich podstawie lub przepisów zawartych w tych rozporządzeniach.

4. Uzasadniając pytanie ewentualne ujęte w pkt. 6 postanowienia, Sąd pytający stwierdza, iż prawidłowa wykładnia art. 3 w zw. z art. art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, a zatem wykładnia tych przepisów dokonana także przy uwzględnieniu całego kontekstu konstytucyjnego, w tym art. 193 oraz art. 2, 10 ust. 1 i 45 ust. 1 Konstytucji, powinna prowadzić do wniosku, iż na sądzie pytającym spoczywa jedynie formalny obowiązek przedstawienia pytania prawnego co do hierarchicznej zgodności norm i wykazania, iż akt prawny (norma) znajduje zastosowanie w postępowaniu sądowym w ramach którego wydano postanowienie zawierające to pytanie.

4.1. Sąd pytający obowiązany jest wykazać zaistnienie przesłanek wynikających z art. 193 Konstytucji i nie podlega jakimkolwiek dalszym ograniczeniom, warunkom, zasadom poza tymi, które należałoby określić jako obowiązki o charakterze technicznym, a więc związane z potrzebą przekazania do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego i ewentualnie akt sprawy sądowej, w tym odpowiedniej ilości odpisów wydanego postanowienia. Sąd pytający, w odróżnieniu bowiem od podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną, a więc skargę wynikającą z art. 79 ust. 1 Konstytucji, nie może być ograniczony jakimkolwiek dodatkowymi warunkami, które należałoby traktować jako zasady wnoszenia pytań, o ile zasady te, zawarte w szczególności w ustawie o Trybunale Konstytucyjnym, wykraczałaby poza dyspozycję art. 193 Konstytucji i prowadziłyby do pozbawienia sądu pytającego możliwości realizacji pozostałych wskazanych w pytaniu norm konstytucyjnych. Wydaje się, iż istotne zróżnicowanie art. 193 i art. 79 ust. 1 Konstytucji, nie zostało dostrzeżone w dostateczny sposób przez

ustawodawcę przy tworzeniu przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, i nie jest do tej chwili dostrzegane przez Trybunał Konstytucyjny przy stosowaniu przepisów tej ustawy.

4.3. Sąd pytający dostrzega również, iż pytanie prawne, o którym mowa w art. 193 Konstytucji, jest w praktyce jedynym instrumentem zapewniającym realizację, chociażby w minimalnym zakresie, zasady wzajemnego równoważenia się władzy ustawodawczej i sądowniczej (art. 10 ust. 1 Konstytucji.). Także strona postępowania może słusznie oczekiwać, iż ocena zasadności jej stanowiska, na jakimkolwiek etapie postępowania sądowego, nastąpi przy zastosowaniu norm zgodnych z Konstytucją. Nie sposób bowiem przyjąć, iż przepisy sprawiedliwie ukształtowanej procedury mogłyby wykluczyć (nie przewidywać) spełnienia powyższego warunku, gdyż taki stan byłby sprzeczny z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji. Realizacja zasady państwa prawnego wymaga niewątpliwie, aby rozpoznanie sprawy w jakimkolwiek postępowaniu prowadzonym przez organy państwowe, a w szczególności przez organy władzy sądowniczej, następowało na podstawie i w granicach prawa, ale przy zapewnieniu zgodności stosowanych norm z Konstytucją. Stąd potrzeba wykładni przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w sposób prowadzący do zapewnienia sądowi prowadzącemu postępowanie możliwości uzyskania odpowiedzi na pytanie prawne skierowane do Trybunału Konstytucyjnego, a więc wydania w sprawie merytorycznego rozstrzygnięcia, gdyż tylko taki sposób zakończenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym usuwa stan niepewności co do hierarchicznej zgodności norm, co prowadzi także do zdjęcia ze stron

postępowania ciężarów związanych z wykorzystaniem środka prawnego przewidzianego w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

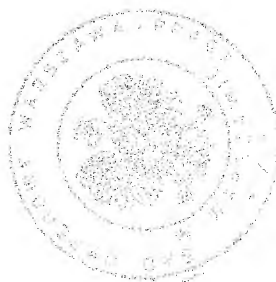
4.4. Nieuwzględnienie powyższego przez Trybunał Konstytucyjny stało się powodem umorzenia postępowania w sprawie P 23/13 w oparciu o przepisy, którym Trybunał Konstytucyjny nadał niezgodne z Konstytucją znaczenie. Sąd pytający odwołuje się przy tym do stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, który wielokrotnie podkreślał, iż kontroli konstytucyjnej poddane jest faktyczne znaczenie przepisu, a nie jego redakcyjne ujęcie (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 kwietnia 2011 r., Sk 62/08). Sąd konieczność objęcia konstytucyjną kontrolą przepisów wymienionych w pkt. 6 postanowienia, przy uwzględnieniu ich wykładni dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 12 listopada 2013 r.

4.5. Sąd pytający jednocześnie zauważa, iż na gruncie postępowania sądowego, w tym postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, nie jest dopuszczalne, po wydaniu orzeczenia kończącego w sposób formalny postępowanie z uwagi na ujawnienia negatywnej przesłanki procesowej, odrzucenie wniesionego środka odwoławczego z uwagi na tę samą przesłankę. Przewidziana musi być bowiem droga oceny zasadności pierwszego z rozstrzygnięć. Przenosząc to elementarne założenie na grunt postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Sąd pytający wskazuje, iż uwzględnienie przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w sposób prowadzący do umorzenia postępowania i podważenie przez Sąd pytający zgodności zastosowanych przepisów z Konstytucją, oznacza, iż ponowne zastosowanie przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w sposób zakwestionowany przez Sąd

pytający, może nastąpić dopiero po rozpoznaniu zarzutu niezgodności przepisów ustawy ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi. Wydaje się, iż Trybunał Konstytucyjny nie dostrzegł tej elementarnej reguły przed wydaniem postanowienia z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie P 37/13. Przedstawione w tym postanowieniu stanowisko co do niezainicjowania przesłanki funkcjonalnej wydaje się wynikać z niedostatecznej, powierzchownej analizy przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, bez całego kontekstu konstytucyjnego, na którym powinna opierać się prawidłowo wykładnia przepisów wymienionej ustawy. Na koniec tej części rozważań Sąd pytający zwraca uwagę, iż od czasu wejścia w życie Konstytucji Trybunał Konstytucyjny nie wypracował w istocie spójnego stanowiska – pomijając w tym miejscu ocenę trafności poszczególnych proponowanych teorii – co do istoty przesłanki funkcjonalnej określonej w art. 193 Konstytucji (zob. przykładowo Trybunał Konstytucyjny w wyrokach w sprawach P 1/01, P 8/12, P 56/11 i całkowicie odmiennie Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu wydanym w dniu 26 lutego 2014 r. w sprawie P 44/11). Interesujące jest przy tym, iż Trybunał Konstytucyjny - przyjmując całkowicie odmiennie stanowiska - odwołuje się przy tym w każdej ze spraw i wydawanych odmiennych orzeczeń do jednolitej, ukształtowanej linii orzecznictwa dotyczącej przesłanki funkcjonalnej, jako warunku skutecznego zainicjowania postępowania przez sąd pytający. Należy zatem powtórzyć, iż Trybunał Konstytucyjny nie wypracował jakiegokolwiek jednolitej linii orzecznictwa co do omawianej kwestii, czego niewątpliwie można byłoby oczekiwać od profesjonalnego i dysponującego z założenia wiedzą o prawie organu.

5. Wypełniając obowiązek określony w art. 32 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w zw. z art. 126 § 1 pkt 1 k.p.c., Sąd pytający występuje o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z udziałem Sejmu, Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego.

6. Z uwagi na niezgodność §§ 24 ust. 2 i 27 Uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie Regulaminu Trybunału Konstytucyjnego, z art. 93 Konstytucji, Sąd pytający wnioskuje o pominięcie wymienionych przepisów w niniejszym postępowaniu. Przepisy te zostały ustanowione przez Zgromadzenie Ogólne Trybunału Konstytucyjny niewątpliwie poza zakresem upoważnienia określonego w art. 40 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, co oznacza, iż przepisy te naruszają art. 93 Konstytucji (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2012 r., U 3/11). Wydaje się przy tym, iż oczekiwanie Sądu pytającego, aby rozpoznanie sprawy postępowaniu prowadzonym przez Trybunał Konstytucyjny, które dotyczy właśnie hierarchicznej zgodności norm, nastąpiło w oparciu o przepisy zgodne Konstytucją, nie jest postulatem zbyt daleko posuniętym, zważywszy także na normy wynikające z art. 2 i art. 195 ust. 1 Konstytucji.

Na oryginala właściwie podpis...
Za zgodność stwierdzam
protokola sądowego
Sekretarz Sądu
Justyna Kowalik